

VFU-guide för handledare

KPU, ULV, VAL & YRK

Utbildningsvetenskap

2018/2019

INNEHÅLL

Läraryrket vid Linköpings Universitet (LiU)	3
VFU hemsida:	3
Så arbetar VFU-teamet - vem gör vad?	4
Att vara handledare	5
Handledarens uppgifter:	5
Ersättning till handledare	6
Handledarintroduktion/utbildning	6
Inför VFU	7
Inledande samtal/ Överenskommelsen	7
Regler: student som antas till VAL-, KPU-, ULV- eller YRK-programmet.....	8
Utdrag ur belastningsregistret	8
VFU-tidens nyttjande	9
Genomförande och planering av vfu-kurserna	9
Helhetsansvar.....	12
Studentens tillgång till VFU-platsen	12
Examensarbete	13
Handleda och utvärdera studentens förmågor	14
Utvecklingsguide och utvecklingsplan.....	16
öva, öva, öva... ..	16
Att handleda en kollega	17
Att lämna ett omdöme	18
Om problem uppstår	21
Handlingsplan inför ny examination av VFU	21
Hanteringsordning för ny examination av VFU-period	22
Vanliga frågor om VFU	23
KONTAKT VFU-TEAMET	24

LÄRARUTBILDNINGEN VID LINKÖPINGS UNIVERSITET (LIU)

Inom de olika Lärarprogrammen finns en rad befattningar. Fakulteten för utbildningsvetenskap och lärarutbildning leds av en dekan. Kansliet för Utbildningsvetenskap (KfU) hittar du i D-huset, entréplanet på Campus Valla, Linköping samt på entréplanet i Hus Bomull i Norrköping. Varje lärarprogram leds av en programansvarig utbildningsledare (PUL). Det finns dessutom ämnesansvariga som ansvarar för de ämnen som vissa av studenterna kan välja inom ramen för sina utbildningar.

Varje VFU-kurs har en kursansvariga som oftast också är examinatoreer och är den som sätter betyg på kursen. Dessutom finns kursmentorer som deltar i kurserna, som också är aktiva pedagoger i skola/förskola vid sidan om sitt arbete på universitetet.

De verksamhetsområden som studenten kan tillhöra är

KPU	Kompletterande pedagogisk utbildning
ULV	Utländska lärares vidareutbildning
VAL	Vidareutbildning av lärare
YRK	Yrkeslärarprogrammet

VFU HEMSIDA:

På Linköpings Universitets hemsida finns VFU-hemsidan. Där finns all VFU-information samlad, såsom samtliga aktuella VFU-guider och länkar till samtliga VFU-kurser, där kursuppgifter och handledarinformation läggs upp inför varje VFU-kurs. På VFU-hemsidan hittar du även VFU-schema, där du kan se vilka dagar gäller för respektive VFU-kurs. Observera att dessa scheman justeras inför varje termin.

Du kan också vända dig direkt till VFU-teamet om du har frågor.

<https://liu.se/artikel/verksamhetsforlagd-utbildning-vid-lararutbildningen>

Förkortningar

HL	Handledare		
KA	Kursansvarig	LiU	Linköpings Universitet
KfU	Kansliet för utbildningsvetenskap	PUL	Programansvarig utbildningsledare
KM	Kursmentor	ÄLP	Ämneslärarprogrammet

SÅ ARBETAR VFU-TEAMET - VEM GÖR VAD?

VFU-teamet består av en **programansvarig utbildningsledare för VFU:n** samt ett antal **VFU-koordinatorer**, vilka ansvarar för ett eller flera verksamhetsområden. Koordinator beställer studenternas VFU-platser genom **VFU-samordnare i kommunerna**. VFU-samordnare ansvarar för att, via valwebb, placera de beställda studenterna hos handledare som finns att tillgå och som matchar VFU-kursens krav. VFU-samordnaren är en kontaktperson för student och handledare under VFU-perioden. Utöver VFU-koordinatorerna finns det några **VFU-mentor**er, som har till uppgift att besöka studenter, handledare eller samordnare om det uppstår problem med placeringar.

Du placeras under dina VFU-perioder på en enhet (skola, förskola eller fritidshem) som LiU har avtal med. Du kommer att vara på minst två olika enheter under din utbildning. En handledare kan ta emot en eller flera studenter. Du hittar kontaktuppgifter till VFU-teamet längst bak i den här guiden.

KURSANSVARIG OCH EXAMINATOR.

Kursansvarig har huvudansvaret för själva VFU-kursens innehåll och organisation av kursen. Kursansvarig är också, tillsammans med kursmentorn, ansvarig för att via mail informera handledarna om kursuppgifterna och kursdokument cirka två veckor innan VFU-perioden startar. Examinator är den som ansvarar för bedömningen och betygsättningen. Ibland är examinator och kursansvarig samma person.

KURSMENTOR

I kursmentors ansvar ingår att i dialog med kursansvarig och övrigt kursteam diskutera och integrera verksamhetens perspektiv i kurser. Kursmentorn ansvarar ofta för VFU-uppgifterna i en VFU-kurs. En kursmentor har största delen av sin tjänst i förskola, fritidshem, grundskola eller gymnasieskola.

VFU-KOORDINATOR

VFU-koordinatorerna har huvudansvaret för att beställning och uppföljning av VFU-platser och samordnar studenters och handledares önskemål. Koordinatorerna arbetar dessutom tillsammans med programansvariga, kursansvariga och programansvarig utbildningsledare för VFU kring utvecklingsfrågor. Det finns en koordinator för varje program. Se sista sidan.

VFU-SAMORDNARE I KOMMUNEN

I de kommuner som LiU har avtal med finns en VFU-samordnare, vars ansvar är att placera studenter hos handledare och i arbetslag via valwebben, samt att informera handledare,

studenter och skolläda om frågor rörande VFU-placering. På fristående enheter finns det motsvarande, en s.k. VFU-kontaktperson, med ansvar för VFU-placeringar.

VFU-MENTOR

VFU-mentorn ansvarar för att stötta koordinatörerna, besöka studenter, handledare eller samordnare om det uppstår problem med placeringarna samt kontakter med friskolorna.

ATT VARA HANDELDARE...

...är ett mycket viktigt uppdrag och som handledare kommer du att bidra till studenternas utveckling samtidigt som du också får möjlighet att utvecklas i din roll som pedagog. Du som handledare är en viktig reflektionspartner under utbildningen och har stor betydelse för studentens utveckling. Du kommer, som handledare, att reflektera över din yrkesroll när du tar emot en student och studenten ska i sin tur utvecklas i sin framtida yrkesroll med stöd av dig. Det är viktigt att möta varje student där just den är. Studenterna gör VFU under olika terminer, så du kan få en student som aldrig tidigare gjort VFU eller en student som har kommit längre i sin utbildning.

HANDELDARENS UPPGIFTER:

- introducera studenten i yrket och i uppdragen kopplade till yrket
- handleda studenter i den del av utbildningen som syftar till att utveckla sociala och didaktiska förmågor samt utvärdera dessa förmågor
- ha handledningssamtal med studenten minst en timme per vecka
- efter avslutad VFU fylla i omdömesformuläret, delge studenten innehållet
- ta kopia på omdömesformuläret och skicka originalet till examinator senast en vecka efter avslutad VFU, om inget annat anges

Därutöver ingår att:

- delta i handledarintroduktion
- informera elever och arbetslag att en student kommer att delta i verksamheten
- sätta sig in i den aktuella kursens mål, uppgifter och omdömesformulär (via KA)
- ge studenten tid och utrymme i verksamheten
- visa intresse och engagemang för studentens utveckling
- ge muntlig och skriftlig respons
- hålla kontakt med VFU-samordnare och kursansvarig/examinator
- stötta studenten vid formulering av utvecklingsbehov med utvecklingsguiden som stöd
- **snarast** kontakta kursansvarig/examinator om det uppstår problem som kan leda till att studenten får svårt att nå målen
- Kontakta VFU-samordnare eller VFU-koordinator **om student inte tagit kontakt senast en vecka före VFU-periodens start**

ERSÄTTNING TILL HANDEDARE

LiU ersätter inte enskild handledare, utan betalar skolhuvudman ett visst belopp, för närvarande 140 kr per dag och student, för handledning av studenter inom de långa programmen. För övriga program kan det förekomma andra belopp. Det är sedan upp till varje enskild skolhuvudman besluta hur den enskilde handledaren eller arbetslaget ersätts. Observera att förutom vanlig skatt kan t.ex. arbetsgivaravgiften dras från arvodessumman. Kontakta din VFU-samordnare/arbetsgivare för information om vad som gäller i din kommun.

HANDEDARINTRODUKTION/UTBILDNING

Det är vårt mål att samtliga handledare ska ha genomgått minst 7,5 hp handledarutbildning.

Det är ett krav att nya handledare ska ha genomgått en handledarintroduktion. Varje termin erbjuder VFU-teamet vid Linköpings Universitet introduktionskurser för handledare om tre timmar. Information om dessa utbildningstillfällen skickas ut till skolorna via VFU-samordnaren. Informera chefer/rektorer inom ditt område om dessa tillfällen samt uppmuntra handledarna att delta.

Anmälan via VFU-hemsidan: <https://liu.se/artikel/handledarintroduktion-vfu>

Varje höst startar en handledarutbildning: "Handledning inom förskole- och lärarutbildning 7,5 hp" som kan sökas av alla handledare. Kursen löper över två terminer och det är totalt 5 träffar à ca 3 timmar på sen eftermiddagstid (torsdagar). Kursen söks via www.antagning.se. Läs mer på kursens hemsida <http://www.ibl.liu.se/student/pedius/911g64?l=sv>.

NÄRVAROTRÄFFAR HT18/VT19 (ändringar kan förekomma – se aktuell info på hemsidan)

Vissa kurstillfällen ges i Linköping och vissa i Norrköping.

Del 1 HT18

13/9 kl. 14.00-17.00

27/9 kl. 14.00-18.00

Del 2 HT18

8/11 kl. 14.00-18.00

Del 3 VT19

7/2 kl. 15.00-18.00

11/4 kl. 15.00-18.00

INFÖR VFU

För att möjliggöra god handledning....

- var tydlig med att informera studenten om att handledarrollen både handlar om att stötta och utvärdera
- var tydlig med när det är övning respektive provning
- utgå från studentens egen erfarenhet
- gå tidigt igenom utvecklingsguiden och kursens omdömesformulär för att senare återkomma till dessa
- sätta av tid för återkoppling – schemalägg gärna tid redan första dagen
- utforma tillsammans med studenten en överenskommelse utifrån förväntningar från studenten och från dig som handledare (se nedan)
- planera och organisera VFU-perioden och studentens VFU-uppgifter tillsammans med studenten
- uppmuntra studenten till att öva, pröva och finslipa
- gå igenom informationsbladet med studentens rättigheter och skyldigheter tillsammans med studenten

INLEDANDE SAMTAL/ ÖVERENSKOMMELSEN

Handledare och student ska ha ett inledande samtal, antingen före eller i början av VFU-perioden, för att klargöra vad som ska gälla för att allt ska fungera på bästa sätt.

Gå igenom studentens arbetsuppgifter och mål

- Planera hur tiden (ca 40 timmar) ska fördelas mellan auskultation, egen undervisning/ledaruppgifter, planering etc.
 - tid i barngrupp eller klass samt övrig tid (planering, följa klass, möten etc.)
 - tid för att genomföra verksamhetsförlagda uppgifter
 - rutiner för ej schemalagd VFU och barn- eller elevfria dagar
 - speciella inslag i verksamheten (exempelvis friluftsdagar, studiebesök etc.)
- Tid för hur och när återkoppling ska ske mellan handledare och student
 - boka in tid för handledningssamtal
 - boka in tid för avslutande samtal
- Övriga förväntningar

Följande punkter går också igenom:

- adressuppgifter
- nycklar
- rutiner vid skolmåltider och
- säkerhetsfrågor, såsom rutiner vid brandlarm.
- mötes- och informationsrutiner vid enheten, såsom arbetslagsträffar
- kontaktuppgifter till studentens närmaste anhörig
- hur ni kontaktar varandra och rutiner vid frånvaro
- sekretess och policyfrågor (fotografering, intervjuer ...)
- utdrag ur belastningsregistret

REGLER: STUDENT SOM ANTAS TILL VAL-, KPU-, ULV- ELLER YRK-PROGRAMMET

Följande VFU-regler gäller för student som läser de korta programmen på distans:

Linköpings universitet ansvarar för att ordna en **VFU-placering**. Vi söker i första hand efter en VFU-plats på studentens bostadsort, men vi kan inte garantera plats utanför vårt kontrakterade område. De områden vi har avtal med hittas under länken: <https://liu.se/artikel/vfu-samordnare>

Det finns även möjlighet att

- göra VFU på egen skola
- söka VFU-plats själv

Studenten måste genomföra **VFU i sina antagningsämnen**. (OBS! För YRK gäller särskilda regler.) Om student under sin utbildning ska göra VFU i flera ämnen kan VFU antingen göras i ett ämne i taget eller så ingår samtliga ämnen i varje VFU-period. Student kan ha **en eller två handledare**, det som passar bäst, beroende på hur ämnena är organiserade på skolan. Handledare ska ha relevant lärarlegitimation, det vill säga i rätt ämne och verksamhetsområde.

Studenten har möjlighet att göra **VFU på egen skola**, förutsatt att tjänsten/anställningen sträcker sig över minst en termin. Tjänsten måste omfatta minst 50 % och innefatta/genomföras i/ det ämne/de ämnen och inom det verksamhetsområde (åldersgrupp av elever) studenten är antagen till. För student som gör VFU på egen skola ska det också finnas en medbedömare utöver handledaren. En medbedömare är en person som kan intyga att det som står i omdömesformuläret äger sin riktighet. Det kan t.ex. vara rektor eller annan lärarkollega, som har satt sig in i studentens kursuppgifter och följt studentens arbete.

Studenten har möjlighet att **söka VFU-plats själv**, på sin hemort, men då i **samråd** med VFU-koordinator. Kontakt ska alltid först tas med koordinator:

VAL, ULV, YRK, KPU-helfart: Inger Haglund, inger.haglund@liu.se

KPU-halvfart: Jeanette Schedewie, jeanette.schedewie@liu.se

De som läser till **yrkeslärare** kan ibland behöva hjälp med speciallösningar för att få VFU:n att fungera på sin skola. Kontakta VFU-koordinator i så fall. Även för de som har en tjänst inom **särskolan** och **vuxenutbildning** finns möjlighet till **individuella VFU-lösningar**, beroende på vilka tidigare lärarerfarenheter de har.

UTDRAG UR BELASTNINGSREGISTRET

Student som gör VFU i skola, där studenten inte är anställd, måste visa upp ett utdrag ur belastningsregistret. Även en del gymnasierectorer vill se registerutdraget. Det är rektors ansvar att kontrollera att studenten har ett aktuellt utdrag samt arkivera en kopia. Rektor kan bevilja undantag för en student på eget ansvar. Studenterna informeras av universitetet om att de ska beställa ett registerutdrag från Rikspolisstyrelsen. Utdraget är giltigt i ett år. Studenten behåller originalet.

VFU-TIDENS NYTTJANDE

Den verksamhetsförlagda utbildningen (VFU) består av tre till fyra delkurser, beroende på vilken utbildning det gäller. I varje VFU-kurs uppmärksammas speciellt det teoretiska innehåll som föregått respektive VFU-kurs och på detta sätt sker en integration mellan utbildningens teoretiska och praktiska delar.

GENOMFÖRANDE OCH PLANERING AV VFU-KURSERNA

VFU:n kan genomföras antingen på helfart i ett sträck eller på halvfart under längre period. Det är viktigt att VFU:n planeras i samråd med handledaren och utifrån VFU-skolans verksamhet och möjlighet att tillgodose målen för aktuell VFU-kurs. Under VFU:n deltar studenten i en lärares ordinarie verksamhet och i övriga aktiviteter vid skolan. Generellt gäller att

- Studenten ingår i arbetslaget och är med i det dagliga planerings- och uppföljningsarbetet.
- Handledaren arbetar tillsammans med studenten och tydliggör sina överväganden och strategier, det vill säga delar med sig av sina praktikgrundade kunskaper.
- Handledaren ansvarar för att vägleda studenten i lärarbetet.
- Handledaren följer upp studentens undervisning och övriga arbete i pedagogiska samtal och hjälper studenten att bearbeta och reflektera över sina erfarenheter.

Varje VFU-kurs planeras med hjälp av följande punkter:

- Studenten planerar VFU:n tillsammans med handledaren. Den individuella utvecklingsplanen, kursplanen, ramarna för VFU:ns genomförande samt omdömesformuläret används som grund för planeringen.
- VFU-kursen inleds lämpligen med *auskultationer* av handledarens undervisning som förberedelse till den egna undervisningen. Auskultationer kan även, efter överenskommelse, genomföras hos andra lärare än handledaren. Det är också intressant och lärorikt att under en dag följa en lärare och under en annan dag följa en klass.
- En tidsmässig planering görs där följande aktiviteter läggs in: auskultationer, egen undervisning inklusive planeringstid, konferenser etc., tid för pedagogiska samtal och utvärdering, information om skolans olika funktioner.
- Det är viktigt att VFU-perioden planeras så att den sker i en följd och inte sprids ut över en längre tid än den aktuella VFU-kurstiden sträcker sig.
- De studenter som läser en teorikurs parallellt med sin VFU, t.ex. KPU helfart, behöver även planera sin VFU med hänsyn till denna.
- Observera att kurserna på de olika programmen är olika fördelade på veckor och timmar, så utgå alltid från de direktiv som gäller för aktuell kurs.

Exempel på hur en rimlig disposition av studietidens 200 timmar/VFU-kurs : KPU, VAL, ULV

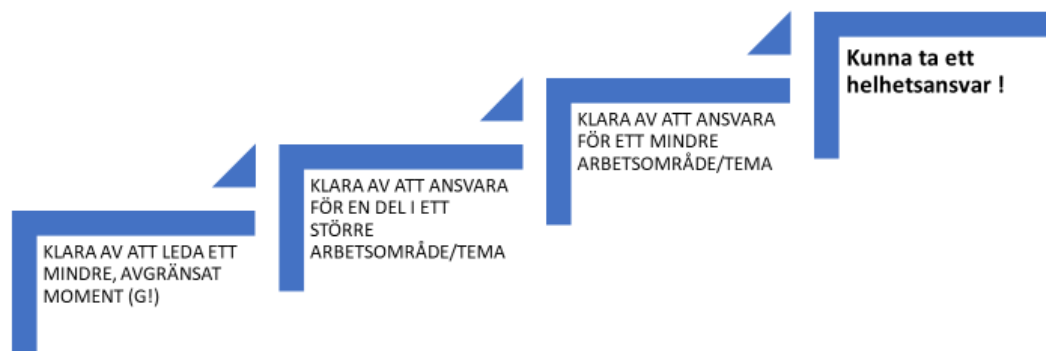
<p>KPU Kompletterande Pedagogisk utbildning VAL Vidareutbildning av lärare ULV Utländska lärares vidareutbildning</p>	
<p>VFU på VFU-skola (= skola anvisad av lärarutbildningen)</p>	<p>VFU på egen skola (= VFU utförs på skola där du har tjänst eller vikariat)</p>
<p>Egen undervisning och planering: VFU 1: ca 20 timmar undervisning, 80 timmar planering. VFU 2: ca 25 timmar undervisning, 80 timmar planering VFU 3: ca 30 timmar undervisning, 80 timmar planering VFU 4: ca 35 timmar undervisning, 80 timmar planering</p>	<p>Egen undervisning på heltid, som handleds av handledaren vid minst 5 tillfällen under kursen.</p>
<p>Auskultation: VFU 1: 25 timmar VFU 2: 20 timmar VFU 3: 15 timmar VFU 4: 10 timmar</p>	<p>Auskultation: 10 timmar</p>
<p>Pedagogiska samtal med handledare ca 10 timmar samt VFU-samtal med kursmentor</p>	<p>Pedagogiska samtal med handledare: ca 10 timmar samt VFU-samtal med kursmentor</p>
<p>Resterande 65 timmar används till konferenser, extra auskultationer, extra undervisning, extra planeringstid, bedömning av elevernas kunskaper, portfolio, litteraturstudier, "mingel" med eleverna, information om skolans funktioner utöver undervisning enl. nedanstående lista. Punkterna på listan fördelas mellan VFU-kurserna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lärarlagsarbete, klassföreståndarskap/mentorskap • uvecklingssamtal • Skolans regelsystem, författningar som styr verksamheten • Skolans arbete med elevinflytande, jämställdhet, integration, Skolans internationaliseringsarbete • Schemaläggning • Skolans ekonomi: anslag, budget, resursfördelning • Lärplattformar och IT-användning • Skolans ledning, organisation, skolkultur, elevrådsarbete, policy och servicefunktioner • Skolans beslutsstruktur och konferenssystem • Elevorganisationer och elevföreningar • Personalens anställningsförhållanden och personalpolitik • Arbetsmiljö för lärare och elever • Rutiner vid antagning av elever, studieavbrott och avskiljning av elever • Föräldrasamverkan och samverkan med omgivande samhälle • Utvecklings- och förändringsarbete vid skolan, forskning och forskningsanknytning 	<p>Tid avsätts för: portfolio, litteraturstudier och för att skaffa sig information om skolans funktioner enligt vänstra kolumnen.</p>

Exempel på hur en rimlig disposition av studietidens 200 timmar/VFU-kurs : YRK Yrkeslärarprogrammet	
VFU på VFU-skola (= skola anvisad av lärarutbildningen)	VFU på den egna skolan (= VFU görs på skola där du har tjänst eller vikariat)
<p>Egen undervisning och planering</p> <p>VFU 1 är totalt 200h (7,5hp): ca 20 timmar undervisning, 80 timmar planering.</p> <p>VFU 2 är totalt 200h (7,5hp): ca 25 timmar undervisning, 80 timmar planering</p> <p>VFU 3 är totalt 400h (15hp): ca 60 timmar undervisning, 160 timmar planering</p>	<p>Egen undervisning handleds av handledaren 5 tillfällen under kursen med 7,5hp (VFU 1 och 2).</p> <p>Egen undervisning handleds av handledaren 10 tillfällen under kursen med 15hp (vfu3).</p>
<p>Auskultation</p> <p>VFU 1: 25 timmar VFU 2: 20 timmar VFU 3: 30 timmar</p>	<p>Auskultation</p> <p>Ca 10-15 timmar.</p>
<p>Pedagogiska samtal med handledare ca 10 timmar för respektive vfu med 7,5 hp och ca 20 timmar för vfu med 15hp.</p> <p>Vfu-samtal med kursmentor.</p>	<p>Pedagogiska samtal med handledare ca 10 timmar för respektive vfu med 7,5 hp och ca 20 timmar för vfu med 15hp.</p> <p>Vfu-samtal med kursmentor.</p>
<p>Resterande timmar används till konferenser, extra auskultationer, extra undervisning, extra planeringstid, bedömning av elevernas kunskaper, portfolio, trepartssamtal, reflektionstext, litteraturstudier, ”mingel” med eleverna, information om skolans funktioner utöver undervisning enl. nedanstående lista. Punkterna på listan fördelas mellan de 3 vfu-kurserna.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lärarlagsarbete, klassföreståndarskap, mentorskap, Utvecklingssamtal • Skolans regelsystem, författningar som styr verksamheten • Skolans arbete med elevinflytande, jämställdhet, integration, Skolans internationaliseringsarbete • Schemaläggning • Skolans ekonomi: anslag, budget, resursfördelning • Lärplattformar och IT-användning • Skolans ledning, organisation, skolkultur, elevrådsarbete, policy • Skolans beslutsstruktur och konferenssystem • Elevorganisationer och elevföreningar • Personalens anställningsförhållanden och personalpolitik • Arbetsmiljö för lärare och elever • Rutiner vid antagning av elever, studieavbrott och avskiljning av elever • Föräldrasamverkan och samverkan med omgivande samhälle 	<p>Tid avsätts för</p> <p>portfolio, litteraturstudier och för att skaffa sig information om skolans funktioner enligt vänstra kolumnen.</p>

HELHETSANSVAR

För varje ny VFU-period ska studenten kunna ta ett allt större ansvar för att, under den avslutande VFU-perioden, kunna axla ett helhetsansvar. Det är viktigt att detta finns i åtanke och förbereds under de tidigare VFU-perioderna:

MÅLET FÖR VFU: Kunna ta ett helhetsansvar!

2

Helhetsansvar innebär att studenten får en möjlighet att öva och prövas i sitt kommande yrke, d.v.s. agera socialt och didaktiskt under en längre sammanhållen tid.Handledare och student ska gemensamt åstadkomma att studenten tar ett kliv fram, medan handledaren tar ett steg tillbaka. Inför helhetsansvaret behövs ett samtal om hur studenten ska få chansen att agera självständigt, och samtidigt få feedback på sin insats.

STUDENTENS TILGÅNG TILL VFU-PLATSEN

Enligt avtalet mellan lärarutbildningen och kommunerna så ska studenten ha tillgång till VFU-enheten även när det inte är VFU-period för att kunna göra fältstudier. För detta gäller följande:

- Studenten är VFU-placerad på enheten den aktuella terminen
- Studenten har gjort del av sin VFU på enheten och är bekant med den
- Handledaren ska inte behöva kommentera eller följa upp fältstudien. Eventuella intervjuer görs under VFU-tid.
- I studentens fältstudieuppgift ska det framgå att handledaren inte ska engageras utan att studenten ska klara sig själv.

EXAMENSARBETE

- Om studenten behöver ställa frågor för att samla underlag i samband med sitt examensarbete, så kontaktar studenten själv lämplig person och ber om en intervju. VFU-samordnare kan i mån av tid vara behjälpliga med att förmedla kontakter. Ingen ersättning utgår i samband med studentens examensarbete.

HANDLEDA OCH UTVÄRDERA STUDENTENS FÖRMÅGOR

Som handledare ska du stötta och vägleda studenten samt utvärdera och återkoppla. Avslutningsvis ska du lämna ett sammanfattande omdöme om studentens insatser.

Formativ återkoppling handlar om att fortlöpande stödja studentens fortsatta lärande med förbättringsinriktade råd och frågor. En *summativ utvärdering* syftar till att kontrollera studentens måluppfyllelse vid ett givet tillfälle. I tabellen nedan jämförs dessa båda typer av bedömningar.

	Formativ	Summativ
Varför?	Främja fortsatt lärande	Främja fortsatt lärande
När?	Under läroprocessen	Efter läroprocessen
Studentfrågor	Hur går det? (Vad och hur ska jag lära mig?)	Hur har det gått?
Handledarfrågor	Vad behöver studenten lära sig och hur kan jag bidra?	Vad ska studenten ha för omdöme?

Tänk på att det är viktigt att studenten förstår att du som handledare gör både formativa och summativa utvärderingar, som har två olika syften och funktioner. Diskutera gärna med studenten hur du som handledare ser på de här båda typerna av utvärderingar för att undvika missförstånd.

Ett sätt att arbeta med formativ utvärdering är självvärdering. Det kan till exempel ske genom att studenten, efter ett pass med barn eller elever, kort får värdera sin insats mot något eller några målkriterier. Sedan ger du som handledare din återkoppling. På så sätt kan man uppnå en gemensam bild av hur studenten kan fortsätta att utveckla sina förmågor.

Den kritik eller feedback som du ger har alltid syftet att leda till förändring i form av förbättring och kunskapsutveckling. Därför bör fokus ligga på handlingen, inte personen, och du bör ha ambitionen att göra kritiken genomtänkt, förståelig, saklig och ärlig. Positiv återkoppling kan gärna ges i grupp medan negativ bör ges enskilt.

Fråga studenten vad han eller hon vill utveckla eller vad du som handledare ska titta på. Studenten har ofta god insikt om vad som behöver övas. Det måste finnas utrymme för studenten att öva och att pröva egna teorier och sådant som studerats i utbildningen, samt att misslyckas. En student som är ute på VFU ska inte "bedömas" hela tiden. Bestäm istället vad som ska provas och när. Olika förmågor kan provas vid olika tillfällen. Det är viktigt att studenten vet när utvärdering sker under VFU:n.

Tre frågor som student och handledare kan utgå ifrån och diskutera gemensamt:

- Vad är det studenten förmodas lära sig?
- Vad kan studenten och vad har studenten uppnått?
- Vad behöver studenten lära sig mer om och hur ska detta ske?

När studenten värderar sina insatser och handledaren ger återkoppling är det bra att utgå från kriterierna i *omdömesformuläret* (kriterierelaterad återkoppling). Det kan också vara bra att ta stöd i utvecklingsguiden. Utöver kriterierna kan man vid en återkoppling också jämföra med studentens tidigare insatser (individrelaterad återkoppling), eller utgå från sina egna personliga uppfattningar (intuitivt relaterad återkoppling).

När det gäller den slutliga utvärderingen av studentens kunskaper är det mycket viktigt att hålla sig till de formella kriterierna som finns i omdömesformuläret, annars är risken stor för att studenterna inom Lärarprogrammen inte bedöms likvärdigt.

Mot slutet av VFU-perioden planerar ni in en avslutande och framåtblickande summering tillsammans med studenten. Den här avslutande värderingen bör baseras på de samlade erfarenheter som ni tidigare lyft under VFU:n. För att skapa ett underlag inför en avslutande värdering och summering är det nödvändigt med kontinuerlig återkoppling under hela VFU-perioden.

Du bör uppmuntra studenten att själv värdera sina insatser och sedan koppla det till kursens omdömesformulär och utvecklingskriterierna i utvecklingsguiden. Inför denna summering bör du också tänka på vilket sätt studenten förklarar sina framgångar och misslyckanden.

Vi förklarar ofta framgång och misslyckanden med externa och interna faktorer. Dessa kan exempelvis synliggöras genom frågor av typen: Hur gick det? Varför blev det så här? (orsaksförklaring). En gemensam och nyanserad analys av svaren på sådana frågor kan bidra till att studenten fördjupar sin självkänedom. På så sätt blir analysen till hjälp för fortsatt kunskapsutveckling.

Den värderande summeringen skapar förutsättningar för fortsatt *kunskapsutveckling* och fördjupad *självkänedom* hos studenten, som kan arbeta vidare med att bli en professionell lärare. Det är du som handledare som ansvarar för att denna summering kommer till stånd.

Tre exempel på kommentarer en handledare kan ge en lärarstudent:

- Du är tydlig och strukturerad i ditt ledarskap (*kriterierelaterad återkoppling*)
- Du har mycket bättre kontakt med barnen/eleverna nu än under din förra VFU (*individrelaterad återkoppling*)
- Jag tycker det är viktigt att du ger barnen/eleverna lite längre betänketid efter att du har ställt en fråga, innan du ger ledtrådar eller frågar någon annan (*intuitivt relaterad återkoppling*)

Utöver omdömesformulären, finns det en *Utvecklingsguide* för respektive program. Den består av två delar: dels ett progressionsschema som gäller för hela utbildningen vad gäller de didaktiska och sociala förmågorna, dels en *Utvecklingsplan* där studenten själv reflekterar över sina styrkor och utvecklingsbehov med hjälp av handledaren.

Utvecklingsguiden kan sägas vara en bruksanvisning för hur studenterna ska jobba med sin utveckling och dokumentera den. Ta stöd av Utvecklingsguiden för att synliggöra progressionen genom hela utbildningen. Där åskådliggörs de olika omdömesgrunderna i sitt sammanhang, i relation till progressionen i utbildningen som helhet. Studenten ansvarar för att fylla i Utvecklingsplanen och "äger" själv dessa dokument. Samtliga utvecklingsguider ligger på VFU-hemsidan.

ÖVA, ÖVA, ÖVA...

I varje kurs är det vissa mål som ska tränas och uppnås, såväl didaktiska som sociala. Därutöver behöver studenterna träna på allt annat som ingår i en pedagogs verktygslåda såsom till exempel:

Generella
kompetenser
som måste
tränas "hela
vägen" ...

Exempel på vad en student ska kunna...

- Skriva och disponera utrymmet på tavlan
- Tala tydligt och använda rösten
- Tryggt kroppsspråk
- Hantera konflikter och vägleda..
- Utnyttja och hantera rummet – olika rum, ute och inne
- Hantera språket...
- Skapa förtroende
- Vara en förebild

Och sådant som ingår i målen...

- Organisera och strukturera
- Välja och hantera digitala hjälpmedel
- Kommunicera med vårdnadshavare
- Undervisa för hållbar utveckling

Traditionellt så har handledarskapet handlat om handledning av en ofta yngre student. Handledarskapet har då ofta ganska naturligt hittat en balans och som lärare så har rollen varit den vanliga, "lärare-student". Emellertid har det idag blivit allt vanligare att vi får äldre studenter, framförallt i ULV, VAL och KPU, så kan du plötsligt hamna i rollen att vara handledare åt en kollega. Den gamla handledarrollen förändras därmed och det är helt naturligt att känna oro inför denna nya situation. Det som händer är att handledarskapets fokus förflyttas mer åt det kollegiala lärandet, där man arbetar, reflekterar och utvecklas tillsammans. Exempelvis kan du bjuda in "din student" till ditt klassrum och låta hen reflektera över din lektion tillsammans med dig. På så sätt skapar du ett förtroende som öppnar upp för det fortsatta gemensamma arbetet och lärandet.

Tips: Lyssna, lyssna och lyssna. Vad känner "din student" att hen behöver ha hjälp med?

Ibland kan man som kollega se saker som man skulle vilja påpeka och förändra. Ett råd är att undvika att ge råd! Försök istället att ställa frågor som hjälper "studenten" att själv se vad som kan bidra till utveckling. Agera istället som när du har en elev som vill ha hjälp; hjälp, men låt hen själv reflektera och komma fram till svaret. I 9 fall av 10 så kommer hen fram till en lösning själv. Våga däremot att ställa utmanande frågor!

Här har vi försökt samla lite råd och länkar där du kan läsa mer om kollegialt lärande:

- Universitetslektor Lill Langelotz, Högskolan i Borås, föreläser på temat "Kollegialt lärande ur ett forskarperspektiv" om sin forskning kring skickliga lärare och kollegahandledning. Denna film visar en förkortad version av hennes föredrag: <https://youtu.be/3bB5wZeU7lw> (Inspelat på konferensen Karriärlärare16, i Stockholm 17 februari 2016).
- Lill Langelotz avhandling från 2014: *Vad gör en skicklig lärare? En studie om kollegial handledning som utvecklingspraktik* https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/34853/1/gupea_2077_34853_1.pdf
- Andra artiklar av/om samma författare:
 - <https://pedagogiskamagasinet.se/kollegial-handledning-gav-skickligare-larare/>
 - <https://tidningenorigo.se/handledning-av-kollegor-effektivt-om-det-gors-ratt/>

ATT LÄMNA ETT OMDÖME

Handledarens uppgift är inte att sätta betyg - det gör kursansvarig lärare eller examinator. Däremot lämnar du som handledare ett omdöme som ligger till grund för kursbetyget. Det är viktigt att du som handledare sätter dig in i de förmågor som ska examineras. I vissa kurser bjuder kursansvarig lärare in till informationsträffar där du får lära dig mer om kursens mål och hur dessa ska tolkas och utvärderas under VFU:n. I andra kurser delges du denna information via mail från kursansvarig.

De kurser som ges vid Linköpings universitet kännetecknas av en tydlig integration mellan ämne/områden, didaktik och verksamhetsförlagd utbildning (VFU). Under varje VFU-period ska den studerande öva och prövas på tillämpade sociala och didaktiska lärarförmågor. Lärandemålen för respektive VFU-period finns preciserade i kursplanen. Du som handledare har en central roll i examinationsprocessen genom det professionella omdöme av studentens sociala och didaktiska lärarförmågor som du lämnar. Examinator är ytterst ansvarig för examinationen och betygssättningen.

Medbedömare: En medbedömare är en person som kan intyga att det som står i omdömesformuläret äger sin riktighet. Det kan t.ex. vara rektor eller annan lärarkollega, som har satt sig in i studentens kursuppgifter och följt studentens arbete. En medbedömare, utöver handledaren, ska utses för student som gör VFU på egen skola.

Det finns två olika modeller av dokument beroende på vilket år studenten antogs:

1. Studenter som påbörjade sin utbildning före 2015:
 - Betyg: U eller G
 - Bedömningsunderlag/Omdömesformulär
 - Utvecklingsguide; G1, G2, G3, Avancerad nivå
 - Utvecklingsplan: nivårelaterade didaktiska och sociala förmågor

Omdöme av tillämpade sociala lärarförmågor				
Den studerande...	<i>Stämmer mycket bra</i>	<i>Stämmer bra</i>	<i>Stämmer mindre bra</i>	<i>Stämmer inte alls</i>
... orienterar sig om den pedagogiska verksamheten	☐	☐	☐	☐
...visar förmåga att etablera kontakt med elever	☐	☐	☐	☐

Fig.1 Exempel på mall "omdömesformulär" för studenter som påbörjade sin utbildning före 2015

2. Studenter som påbörjade sin utbildning HT 2015 eller senare:
 - Betyg: U, G eller VG på kurser omfattande mer än 3 hp

- Omdömesformulär
- Utvecklingsguide: Kursrelaterad (revidering pågår)
- Utvecklingsplan: Kursrelaterade didaktiska och sociala förmågor

Kursmål Didaktiska lärarförmågor	Studenten infriar följande kriterium:	Studenten infriar följande kriterium:	Studenten infriar <i>ej</i> följande kriterium:
Planera en begränsad lektionsserie, inom ett arbetsområde, som innefattar läsning och skrivning med beaktande av styrdokument och didaktiska teorier	Studenten planerar en begränsad lektionsserie i samråd med handledaren. Studentens motiverar sina val i förhållande till styrdokument och didaktiska teorier	Studenten planerar en begränsad lektionsserie efter samråd med handledaren. Studentens motiverar sina val i förhållande till styrdokument och didaktiska teorier	Studenten planerar en begränsad lektionsserie i samråd med handledaren. Studentens motiverar sina val i förhållande till styrdokument och didaktiska teorier
Motivera/Exemplifiera ditt omdöme			

Fig.2 Exempel på mall "omdömesformulär" för studenter som påbörjade sin utbildning HT 2015 eller senare

Uppdraget "Att lämna ett omdöme"

- Inför VFU-perioden tar du del av handledarbrev, omdömesformulär och studentens VFU-uppgifter, för att planera för studentens medverkan i undervisning så att övning och prövning möjliggörs.
- I början av VFU-perioden har du och den studerande ett samtal där ni tillsammans planerar innehåll och upplägg samt diskuterar omdömesprocessen och går igenom de dokument som ligger som underlag för omdömet.
- Formativ feedback på sociala och didaktiska lärarförmågor sker löpande under VFU-perioden. Sådan feedback kommuniceras i regelbundna samtal med studenten. *Utvecklingsguiden* med *Utvecklingsplan* är bra verktyg i denna process.
- Prövning sker i slutet av VFU-perioden och utgår alltid ifrån kursplanens mål och kriterier, vilka står preciserade i *Omdömesformuläret*. Det är viktigt att den studerande får tydlig information om *när* och *hur* övning respektive prövning sker och det är viktigt att avsätta tid för detta. Man bör undvika att inskränka prövningen till enstaka lektioner. En alltför lång tidsperiod bör heller inte avsättas för prövning, eftersom den studerande då inte får tillräckligt med tid att öva de tillämpade sociala och didaktiska lärarförmågor som skall prövas.
- Efter att den studerandes tillämpade sociala och didaktiska lärarförmågor prövats fyller du självständigt i omdömesformuläret. Det är viktigt att du tydligt redovisar och motiverar dina omdömen.
- Gå därefter igenom det ifyllda omdömesformuläret tillsammans med studenten och för ett samtal kring hur sociala och didaktiska lärarförmågor kan vidareutvecklas.

- Tag kopia och skicka sedan in omdömesformuläret till kursansvarig/examinator senast en vecka efter avslutad VFU-kurs, när samtliga VFU-dagar är genomförda. OM det återstår VFU-dagar (t.ex. på grund av sjukdom), meddelas kursansvarig när dessa är inplanerade och när studenten beräknas vara klar.
- Examinator kontaktar handledare om det är några frågetecken. Examinator sammanväger studentens insatser och sätter ett betyg. Vid betyget Underkänt har den studerande rätt till ytterligare två examinationstillfällen. Kursansvarig ansvarar då för att upprätta en handlingsplan tillsammans med studenten och därefter beställa ny VFU-period via VFU-koordinator.

OM PROBLEM UPPSTÅR ..

Om problem uppstår som gäller VFU-placeringen, kontakta kommunens VFU-samordnare eller VFU-teamet. Om det är problem relaterat till kursuppgifters genomförande eller måluppfyllelse, kontakta kursansvarig/examinator snarast. ***Om du är tveksam om en student kommer att nå målen ska du snarast kontakta kursansvarig***

HANDLINGSPLAN INFÖR NY EXAMINATION AV VFU

Student som av kursansvarig/examinator fått underkänt på sin VFU **har rätt till ytterligare två examinationstillfällen**. Examinator ansvarar för att det, tillsammans med student och oftast efter samråd med handledare, upprättas en "Handlingsplan för ny examination av VFU". En handlingsplan bör innehålla följande och skrivs av parterna tillsammans:

- studentens namn och VFU-placering
- vad som fungerar bra
- vad som fungerar mindre bra
- vad studenten behöver utveckla/klara av för att nå kursens mål
- hur studenten ska öva
- när studenten ska prövas
- när uppföljning ska ske
- datum och underskrifter

Ta stöd i omdömesformuläret och utvecklingsguiden när ni skriver handlingsplanen - detta för att lättare synliggöra de förmågor som studenten ska uppnå.

För frågor kring förkunskapskrav för att påbörja VFU-kurs hänvisas till studievägledare eller VFU-koordinator.

Examinationstillfälle 2

1. Kursansvarig/Examinator meddelar studenten betyget U. Kursansvarig/Examinator och student går tillsammans igenom bedömningsunderlag som legat till grund för underkännandet. Denna genomgång kan med fördel göras tillsammans med kursmentor. Examinator och student kommer överens om hur lång VFU-perioden ska vara. Som mest kan en denna VFU-period vara det antal dagar som motsvarar provkoden som studenten är underkänd på.
2. Studenten har rätt till en handlingsplan inför examination 2 av VFU, vilket rekommenderas och det är då examinatorns ansvar att se till att sådan upprättas. Om en handlingsplan inför ny examinationen upprättas, mailas en kopia till VFU-koordinator.
3. Examinator meddelar aktuell VFU-koordinator studentens namn och antal dagar som VFU:n ska innefatta.
4. Studenten tar kontakt med aktuell VFU-koordinator för beställning av ny VFU-plats.
5. VFU-koordinator beställer en ny VFU-period och koordinator meddelar student och kursansvarig VFU-platsen där ny VFU-period ska ske samt kontaktuppgifter till handledaren.
6. Kursansvarig mailar handledare och student samtliga VFU-dokument som ska användas under VFU:n
7. Handledaren skickar in omdömesformuläret till examinator, när studenten fullgjort sin VFU-period. Efter avslutad VFU examinerar examinator.

Examinationstillfälle 3

1. Samma som vid examinationstillfälle 2: punkt 1-3.
2. Inför det tredje examinationstillfället måste studenten kontakta och boka tid för möte hos programansvarig för VFU. Under mötet redovisas och diskuteras hur studenten arbetat med att utveckla de förmågor/färdigheter som underkänts av examinator, samt hur studenten eventuellt kan gå tillväga för att ytterligare förbereda sig för examinationen. Studenten informeras också om att ännu ett tredje underkänt VFU-betyg på samma kurs innebär att studenten inte får fortsätta utbildningen.
3. När studenten är redo för VFU, kontaktar studenten VFU-koordinator och kommer överens om när i tiden VFU:n kan ske och VFU-koordinator beställer därefter en ny VFU-placering.
4. Koordinator meddelar student och kursansvarig VFU-platsen där VFU:n ska ske samt kontaktuppgifter till handledaren.
5. Kursansvarig mailar handledare och student samtliga VFU-dokument som ska användas under VFU:n. Student och handledare rekommenderas även att tillsammans gå igenom om handlingsplanen
6. Handledaren skickar in omdömesformuläret till examinator, när studenten fullgjort sin VFU-period och därefter examinerar examinator

VANLIGA FRÅGOR OM VFU

Frånvaro: Handledaren ska senast en vecka före VFU-start meddela VFU-samordnaren eller VFU-koordinator om studenten inte hört av sig eller inte dykt upp. Likaså om studenten har hög frånvaro. VFU-koordinatören undersöker anledningen till frånvaron och rapporterar tillbaka till handledaren och VFU-samordnaren.

Överenskommelsen: Student och handledare ska i samband med varje ny VFU-period inledningsvis diskutera "överenskommelsen". Syftet med överenskommelsen är att student och handledare stämmer av sina förväntningar kring VFU:n med varandra. Samtalet har visat sig förebygga missförstånd.

Sekretess: Studenten ska ta del av de sekretessregler som gäller på respektive enhet vid starten av sin VFU. Förfarandet är olika mellan kommuner och enheter. Ofta finns blanketter som studenterna kan ta del av och skriva på. Mer om sekretessavtal finns på VFU-hemsidan. Observera att sekretessen skiljer sig mellan förskola och skola! Litt.tips: Staffan Olssons bok *Sekretess och anmälningsplikt i förskola och skola*.

Utdrag ur belastningsregistret: Studenter i barnomsorg och grundskola måste visa utdrag ur belastningsregistret för arbetsgivaren på VFU-platsen för att få genomföra VFU. Studenten får information om detta via Lärarprogrammets välkomstbrev och informationsträffar inför första VFU:n. Granskningen av utdraget åligger arbetsgivaren på respektive enhet. För gymnasiet bestämmer rektor om det behövs något utdrag. Mer information finns på VFU-hemsidan.

Vikariera: Att vikariera och samtidigt räkna tiden som VFU är inte möjligt. OM studenten, mot förmodan, ändå vikarierar och erhåller lön av arbetsgivaren, räknas inte denna tid som VFU-tid, utan måste tas igen.

VFU innebär verksamhetsförlagd utbildning med handledning – en utbildning som vi synnerligen värnar om och som vi dessutom ersätter enheterna för. Om studenterna håller egna lektioner/ansvarar för barngrupp måste det alltid finnas en ansvarig lärare/förskollärare nära till hands. Studenten studerar på heltid vilket också gäller för VFU:n.

KONTAKT VFU-TEAMET

PROGRAMANSVARIG UTBILDNINGSLEDARE VFU

VALLA, LINKÖPING, HUS D, RUM C 247

Catarina "Kicke" Jeppsson

013-282034, 0736-569 309

catarina.jeppsson@liu.se

VFU-KOORDINATORER

FÖRSKOLA, GRUNDLÄRARE FRITIDSHEM

NORRKÖPING TÄPPAN, RUM: TP5031B

Förskolläroverutbildningen (Nkpg)

Helén Svensson (on-fre)

011-36 30 36, 0732-707748

helene.svensson@liu.se

GLP Fritidshem (Nkpg)

James Edouart (on-to fm)

013-28 67 13, 070-0896530

james.edouart@liu.se

VFU-KOORDINATORER

ÄLP & GY

VALLA, LINKÖPING
HUS D, RUM 35:222

ÄLP 7-9 och Gymnasiet

Madelene Liljegren

013-28 19 26

madelene.liljegren@liu.se

Lill Ekenger (t.o.m 31/10)

013-28 44 95 lill.ekenger@liu.se

VFU-KOORDINATORER

GRUNDLÄRARE F - 3, 4 - 6

VALLA, LINKÖPING HUS D, RUM 35:222

GLP F-3, 4-6 och Teaching Practice (TP) *

Carin Ek-Eskilsson

013-28 40 24

carin.ek-eskilsson@liu.se

*Carin Ek-Eskilsson tar över ansvar för TP från Lill Ekenger fr o m 31/10

VFU-KOORDINATORER

KPU, ULV, VAL, YRK OCH SNABBSPÅR

VALLA, LINKÖPING HUS D, RUM 35:222

KPU, ULV, VAL, YRK och Snabbspår

Kompletterande pedagogisk utbildning (KPU)

Utländska lärares vidareutbildning (ULV)

Vidareutbildning av lärare (VAL)

Yrkeslärarprogrammet (YRK)

Inger Haglund (må-fre)

013-28 20 18

inger.haglund@liu.se

VFU-mentor och VFU-kordinator för KPU Halvfart

Jeanette Schedewie (7-9, gy) (ti, to)

jeanette.schedewie@liu.se

(Övriga VFU-mentorer inom
övningskolorna arbetar främst torsdagar)